

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан
філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

“ 30 ” серпня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти бакалавр
галузь знань 11-Математика та статистика, 12-Інформаційні технології, 01 – Освіта/Педагогіка
спеціальність 111-Математика, 113-Прикладна математика, 122-Комп'ютерні науки, 014.04 – Середня освіта (Математика)
освітньо-професійна програма «Математика», «Прикладна математика», «Теоретична і прикладна інформатика», «Математика та інформатика»
вид дисципліни обов'язкова
факультет математики і інформатики

2023 - 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

“30” червня 2023 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доктор філ. наук. проф. кафедри теорії культури і філософії науки Пугач Б.Я.

Програму схвалено на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету

Протокол від “4” червня 2023 року № 14

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

— — Дмитрій ПЕТРЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної) програми «Математика»

Гарант освітньої (професійної)

програми

Олександр ЯМПОЛЬСЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної) програми «Прикладна математика»

Гарант освітньої (професійної)

програми

Сергій ПОСЛАВСЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної) програми «Математика та Інформатика»

Гарант освітньої (професійної)

програми

Ганна ЧЕРНОВА

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної) програми «Теоретична і прикладна інформатика»

Гарант освітньої (професійної)

програми

Ірина ЗАРЕЦЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету математики і інформатики протокол від 29 серпня 2023 року № 1.

Голова науково-методичної комісії

Ольга АНОЩЕНКО

**Програма навчальної дисципліни «Філософія» складена
відповідно до освітньо-професійної програми підготовки
Бакалавр**

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напряму) 111 - Математика, 113 - Прикладна математика,
122 – Комп'ютерні науки, 014(04) – Середня освіта (математика)
спеціалізації _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни полягає в ознайомленні студентів із найважливішими аспектами, поняттями та концепціями філософії.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- володіння сутністю основних філософських проблем та питань;
- знати основні факти з історії розвитку філософської думки;
- вміти читати і аналізувати філософську літературу;
- аналізувати основні факти розвитку філософської думки;

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
3-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	
0 год.	год.
Самостійна робота	
42 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

– навички з основ філософських досліджень, побудови теоретичних концепцій,

- формування методології аналізу об'єктів філософського осмислення;
- знання з базових теоретичних напрямів, шкіл, концепцій філософії;
 - знання категоріального апарату та основних першоджерел з філософії;
 - знання сутнісних характеристик, етапів генези, теоретичного та концептуального поля філософії;
 - спроможність генерувати нові ідеї та теорії.

2. Тематичний план навчальної дисципліни Розділ 1. Загальні

питання. Філософія стародавньої Греції.

Тема 1. Вступна лекція. Загальні філософські поняття

Що таке філософія. Основні філософські питання. Функції філософії. Історичний розвиток філософської думки. Світогляд то його різновиди. Міф, релігія, наука, мистецтво та філософія. Філософські поняття. Головні філософські напрямки. Проблема філософського методу. Діалектика та її закони. Елементи теорії пізнання. Істина та її критерії Чуттєве та раціональне у пізнанні.

Тема 2. Антична філософія. Досократикі.

Натурфілософія. Мілетська школа. Піфагор та піфагорійці. Геракліт та елєати. Апорії Зенона. Стародавні атомісти. Анагсогор та Емпедокл. Софістика та софісти.

Тема 3 Класичний період.

Основні положення філософської системи Сократа. Діалог. Іронія та маєтика. Етичне вчення. Філософія Платона. Теорія ейдосів. Концепція душі та ідеальної держави. Раціоналізм Платона. Аристотель. Матерія та форма. Вчення щодо причин розвитку.

Логіка і методологія Аристотеля.

Тема 4 Філософія еллінського та римського періодів.

Основні філософські школи. Стоїцизм: представники та їх філософські думки. Епікурейці. "Сад Епікура". Атомісти. Неоплатонізм та аристотелізм. Характерні риси античної філософії.

Розділ 2. Філософська культура Стародавнього Сходу, Середньовіччя та доби Відродження.

Тема 5. Філософська культура Стародавнього Сходу.

Предфілософія Стародавньої Індії. "Веди" та епічні твори. Класичні та некласичні школи: загальна характеристика. Індійська міфологія. Становлення та розвиток буддизму. Філософія Стародавнього Китаю. Періодизація та головні філософські школи. Проблема "Схід – Захід".

Тема 6. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.

Розвиток філософської думки за доби середньовіччя. Гностицизм, маніхейство, апологетика. Становлення патристики. Співвідношення філософії та теології. Філософія А.

Августина. Схоластики та схоласти. Ф. Аквінський. Значення спору щодо універсалій. Неоплатонізм (Н. Кузанський, Дж. Мірандола та інші). Аристотелізм. Пантеїзм Дж. Бруно. Соціальні погляди. Становлення нової картини світі. Антропоцентризм.

Розділ 3. Філософія Нового часу

Тема 7. Індуктивний метод. Сенсуалізм. Становлення науки.

Філософія Ф. Бекона. Методологія. Індукція проти дедукції. Філософські погляди Дж. Локка. Первісні та вторинні ознаки. Погляди Т. Гоббса. Соціальна теорія. Спів між Локком та Лейбніцем. Механістична методологія та філософія (Ж. Ламетрі., П. Гольбах, та інші). Г. Галілей та І. Ньютон як засновники нового світогляду. Що таке наука?

Тема 8. Раціоналізм та агностицизм Нового часу

Раціоналізм Р. Декарта. Пошуки раціонально порядку у всьому. Дуалізм Р. Декарта. Пантеїзм Б.Спінози. Монадологія Г. Лейбніца. Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі. Філософські погляди Д. Юма: агностицизм та вчення щодо причинності.

Тема 9. Німецька класична філософія.

Критичний раціоналізм І. Канта. Априорні та апостеріорні форми знання. Моральний імператив та його значення. Вплив філософських поглядів І. Канта на подальший розвиток філософської думки. Неокантіанство. Філософські погляди І. Фіхте та Ф. Шеллінга. Діалектика та об'єктивний ідеалізм Г. Гегеля. Філософія природи, історії та Духа. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Становлення філософії марксизму.

Розділ 4. Сучасна світова філософія.

Тема 10. "Філософія життя" та фрейдизм. Екзистенціальна філософія.

Інтуїтивізм А. Бергсона. Філософські погляди А. Шопенгауера та Ф. Ніцше. Теорія психоаналізу З. Фрейда. Символізм і архетипи у вченні К. Юнга. Неофрейдизм. Причини виникнення екзистенціалізму та його представники. Екзистенціалізм та гуманізм.

Тема 11. Позитивізм. Філософія науки. Сінергетика.

Структуралізм.

Позитивізм та його різновиди. Прагматизм та інструменталізм. Становлення неопозитивізму. Постпозитивізм. Критична філософія К. Поппера. Філософські погляди Т. Куна, П. Фейєрабенда, С. Туліна та І. Лакатоша. Філософія науки. Основні положення сінергетикі.

Тема 12. Феноменологія, герменевтика та структуралізм.

Філософія постмодерну

Феноменологія. Феноменологічна редукція. Герменевтика. Філософія постмодерну.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	інд	с/р
1	2	3	4	5	4
Розділ 1. Загальні питання. Філософія стародавньої Греції					
Тема 1. Вступна лекція. Загальні філософські поняття	8	4	2		2
Тема 2. Антична філософія. Досократикі	8	2	2		4
Тема 3. Класичний період	9	3	2		4
Тема 4. Філософія еллінського та римського періодів	8	2	2		4
Розділ 2. Філософська культура Стародавнього Сходу, Середньовіччя та доби Відродження.					
Тема 5 Філософська культура Стародавнього Сходу.	6	2	1		3
Тема 6. Філософія Середньовіччя та доби Відродження	7	3	1		3
Розділ 3. Філософія Нового часу					
Тема 7. Індуктивний метод. Сенсуалізм. Становлення науки	6	2	1		3
Тема 8. Раціоналізм та агностицизм Нового часу Нового часу.	6	2	1		3
Тема 9. Німецька класична філософія.	7	2	1		4
Розділ 4. Сучасна світова філософія					
Тема10. "Філософія життя" та фрейдизм. Екзистенціальна філософія.	7	2	1		4
Тема 11. Позитивізм. Філософія науки. Сінергетика. Структуралізм.	9	4	1		4
Тема 12. Феноменологія та герменевтика. Філософія постмодерну.	9	4	1		4
Усього годин	90	32	16		42

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ № 1. Загальні питання. Філософія стародавньої Греції		

1.	Вступна лекція. Загальні філософські поняття	2
2.	Антична філософія. Досократикі	2
3.	Класичний період	2
4.	Філософія еллінського та римського періодів	2
Розділ 2. Філософська культура Стародавнього Сходу, Середньовіччя та доби Відродження		
5.	Філософська культура Стародавнього Сходу.	1
6.	Філософія Середньовіччя та доби Відродження	1
Розділ 3. Філософія Нового часу		
7.	Індуктивний метод. Сенсуалізм. Становлення науки	1
8.	Раціоналізм та агностицизм Нового часу	1
9.	Німецька класична філософія.	1
Розділ 4. Сучасна світова філософія		
10.	”Філософія життя” та фрейдизм. Екзистенціальна філософія.	1
11.	Позитивізм. Філософія науки. Сінергетика. Структуралізм.	1
12.	Феноменологія та герменевтика. Філософія постмодерну.	1
Усього годин		16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання першоджерел та наукової літератури	28
2	Написання реферата на задану тему	14
	Разом	42

6. Індивідуальне завдання

з курсу «Філософія» не передбачається

Питання до контрольної роботи з курсу «Філософія»

1. Як Ви розумієте предмет та функцію філософського знання?
2. Розглянути взаємодію філософії з мораллю та етикою.
3. Назвіть основні елементи грецької міфології. Взаємодія міфу та філософії.
4. Вплив софістики на сучасній стиль мислення. В чому полягає значення „софізмів”
5. Чому не можливо реалізувати на практиці концепцію „ідеального суспільства”?
6. Праця Аристотеля „О частях тварин” та сучасна наука.

7. Вчення Емпедокл щодо поєднання та роз'єднання частин.
8. Становлення філософії скептицизму.
9. Місце „Книги перемін” в системі філософії Китаю.
10. Буддизм та сучасність. Головні чинники привабливості цього вчення.
11. Метод індукції та формування наукової картини світу. Основні риси науки Нового часу.
12. Основні риси науки Нового часу.
13. Вплив філософських поглядів І. Канта на розвиток сучасного світогляду. Відносність простору та часу.
14. Відродження філософської думки на Україні.
15. Критика теорії психоаналізу.
16. Порівняння філософських поглядів Ясперса, Камю та Сартра.
17. Філософія науки: основні питання та напрямки їх вирішення.
18. Наука сама собі філософія?
19. Чинники розвитку постмодернізму та його вплив на сучасність.
20. Місце творчості та інтуїції у процесі пізнання.
21. Пізнання та цілісність.
22. Ламаркізм та дарвінізм як форми світогляду.
23. Чи можлива еволюція без добору?
24. Походження життя: філософський аспект.
25. Глобальні виклики сучасності та шляхи їх вирішення.

7. Методи контролю

Поточний контроль

Оцінка знань студентів за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем.

Оцінка за виконання практичних завдань

Експрес-тестування за ключовими аспектами тем курсу.

Підсумковий контроль (екзамен)

Перевірка розуміння студентами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Контрольна робота	Індивіду- альне завдання	Разом	Екза- мен	Сума	
Відвіду- вання		Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3		Розділ 4							
Л	С	С 1	С 2	С3		С 4	С 5	С 6	С 7						С 8
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	-	60	40	100

***Враховується 6 відповідей на 8 семінарських заняттях.**

Шкала оцінювання: чотирирівнева

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

1. Андрущенко В. Сучасна соціальна філософія : курс лекцій / В.П. Андрущенко, М.І. Михальченко. – Київ : Генеза, 1996. – 368 с.
2. Афанасенко В. Філософія: Підруч. для вищої школи / Василь Григорович Кремень (заг.ред.), Микола Іванович Горлач (заг.ред.). — 3.вид., перероб. та доп. — Х. : Прапор, 2004. —735с.
3. Баумейстер А. Біля джерел мислення і буття : вибрані філософські етюди / Андрій Баумейстер. – Київ : Дух і літера, 2012. – 473 с.
4. Баумейстер А. Буття і благо : монографія / Андрій Баумейстер. – Вінниця : Т.П. Барановська, 2014. 417 с.
5. Бурдьє П. Практичний глузд / П'єр Бурдьє ; переклад з французької Оксани Йосипенко, Сергія Йосипенка, Андрія Дондюка; за ред. Сергія Йосипенка. – Київ :Український центр духовної культури, 2003. – 528 с.
6. Буслинський В. Філософія: Навч. посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закладів / В. А. Буслинський; Київський славістичний ун- т / (ред.). — К., 2002. — 315с.
7. Воронкова В. Філософія : Навчальний посібник / В. Воронкова. -Київ: ВД "Професіонал, 2004. -460 с.
8. Герасимчук А. А. Філософія / А. А. Герасимчук. – К.:Друкарська майстерня, 1999. – 187 с.
9. Гільдебранд Д. Що таке філософія? – Львів : Колесо, 2008. – 244 с.
10. Горак Г.І. Філософія / Г.І.Горак. – К.:Вілбор, 1998. – 272 с.
11. Горський В. Історія української філософії : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.С. Горський, К.В. Кислюк. – К. : Либідь, 2004. – 485 с.
12. Грані людського буття : позитивні та негативні виміри антропокультурного : монографія / Є.І. Андрос та ін. – Київ : Наукова думка, 2010. – 349 с.
13. Губар О. М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007 – 416 с.
14. Гудінг Д. Світогляд : для чого ми живемо і яке наше місце у світі / Д. Гудінг, Дж. Леннокс ; груповий пер. з рос. зі звіркою з англ. оригіналом під заг. ред. М. А. Жукалюка. К. : Укр. Біблійне Тов-во, 2003. – 416 с.
15. Гуссерль Е. Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія. Вступ до феноменологічної філософії // Філософська думка. – 2002. - № 3. – С. 134-149.
16. Данильян О., Тараненко В. Основи філософії: Навчальний посібник. - Харків: Право, 2003. - 352 с.
17. Довгань А. Філософія : лекційний курс для аспірантів технічних

- спеціальностей : (конспективний виклад) / А.О. Довгань. – Тернопіль : Видавництво ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. – 316 с.
18. Запорожченко О.В. Навчальний посібник з філософії з завданнями та тестами. – Ізмаїл:РВ ІДГУ, 2019. – 256 с.
 19. Іванова К. Філософія : кредитно-модульний курс: підручн. для студентів вищих навч. закладів / К.А. Іванова ... [та ін.]; за заг. ред. К.А. Іванової. – Х. : НФаУ : Золоті сторінки, 2014. – 472 с.
 20. Ільїн В. В., Кулагін Ю. І. Філософія. Підручник./В.В. Ільїн, Ю.І. Кулагін.- Київ: "Альтерпрес", 2002.- 342 с.
 21. Ільїн В.Філософія : Підручник. В 2-х ч./ В. В. Ільїн. - К. : Альтерпрес, 2002. - Ч.1 : Історія розвитку філософської думки/ Авт.передм. А.А. Мазарак, 2002. -463 с.
 22. Кавалеров А. Цінність у соціокультурній трансформації / А.А. Кавалеров. – Одеса : Астропринт, 2001. – 220 с.
 23. Кант І. Критика чистого розуму / Іммануїл Кант. ; пер. з нім. та примітки Ігоря Бурковського. – К. : Юніверс, 2000. – 500с.
 24. Карась А. Міфотворчість як соціокультурна проблема розуміння і раціональності // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. Філософія, політологія. – 2001. Вип. 33. – С. 25-38.
 25. Козьмук Я., Задубрівська О. Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. - Чернівці : Рута, 2012. - 139 с.
 26. Кримський С. Запити філософських смислів / Сергій Борисович Кримський. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
 27. Кримський С. Під сигнатурою Софії / Сергій К р и м с ь к и й . – К . : В и д . д і м «КиєвоМогилянська академія», 2008. – 367 с.
 28. Кулик О.В. Філософія : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації/ О.В. Кулик. - Дніпропетровськ: Монолит, 2013. - 692 с.
 29. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук / О л е к с а н д р Кульчицький ; матеріали упорядкував і здійснив наукову редакцію Анатолій Карась. – Мюнхен ; Львів : Український вільний університет, 1995. – 164 с.
 30. Кунцман П. Філософія : пер. з англ. / Петер Кунцман, Франц- Петер Буркард, Франц Відман ; 10-те вид., актуалізоване. – К. : Знання- Прес, 2002.- 270 с.
 31. Лаппо В. Філософія : навчально-методичний посібник / Віолетта Валеріївна Лаппо. – Івано-Франківськ, 2013. – 242 с.
 32. Людина в сучасному світі : колективна монографія : в трьох книгах / за загальною редакцією В.П. Мельника. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 3 кн.
 33. Мірчук І. Філософські студії / за ред. М. Шафовала, Р. Яремка. – Мюнхен, 2006. – 582 с.
 34. Нідельман Я. Серце філософії / пер. з англ. Олега Кіндія. – Львів : Літопис, 2000. – 286 с.
 35. Онофрійчук О. Філософія : навчально- методичний посібник / О.А. Онофрійчук. – Херсон, 2014. – 222 с.
 36. Онтологія людини : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.В. Лях та ін. ; за редакцією В.В. Ляха, Л.І. Мозгового. – Слов'янськ, 2004. – 229 с.
 37. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас. – С. 15-139. // Ортега-і-Гассет Х. Вибрані твори. Пер. З ісп. Вольфрама Бурггардта. – Київ : Основи, 1994. – 420 с.
 38. Основи соціальної філософії : навчальний посібник / В.І. Воловик та ін.; під заг. ред. В.І. Воловика. – Запоріжжя: Просвіта, 2012. – 319 с.

39. Основи філософських знань. Підручник/ За ред. В.А.Буслинського. – Львів: Новий світ, 2013.- 352 с.
40. Пазенюк В. С. Філософія : навч. посібник / В. С. Пазенюк. – К. : Академвидав, 2008.-280 с.
41. Петрушенко В. Філософія: вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії : навчальний посібник / Віктор Петрушенко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 594 с.
42. Петрушенко В. Л. Філософія / В.Л.Петрушенко. – К.:Каравела, 2001. – 448 с.
43. Петрушенко В.Л. Філософія : Курс лекцій : Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I-IV рівнів акредитації. – Львів : «Новий світ», 2011. – 504 с.
44. Петрушенко, В. П. Основи філософських знань[Текст] : В. П. Петрушенко. – К. : Каравела, Львів : Новий світ-2000, 2001 – 448 с.
45. Повар А. Філософія : навчально-методичний посібник / А.М. Повар, Т.В. Сулятицька. – Кам'янець-Подільський, 2015. – 163 с.
46. Подольська Є. А. Філософія. Підручник. – К.: Фірма «Інкос», Центр навчальної літератури, 2006. – 704 с.
47. Попович М. Бути людиною / Мирослав Попович. – Київ : Видавничий дім «КиєвоМогилянська академія», 2013. – 223 с.
48. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги / Карл Поппер; пер. з англ. Олександр Коваленко, Олександр Буценко. – Київ : Основи, 1994. – 2т.
49. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія. Підручник. – К.: Академвидав, 2007.
50. Рьод В. Шлях філософії : ХІХ-ХХ століття : посібник / Вольфганг Рьод ; переклад з німецької М.Д. Култаєвої, В.І. Кебуладзе, В.М. Терлецького. – Київ : Дух і літера, 2010. – 366 с.
51. Рьод В. Шлях філософії : з ХVІІ по ХІХ століття : посібник / Вольфганг Рьод ; пер. з нім. В.М. Терлецького, О.І. Ведрова. – Київ : Дух і літера, 2009. – 386 с.
52. Саух П.Ю. Філософія / П.Ю. Сарух. – К.:ЦУЛ, 2003. – 256 с.
53. Сілаєва Т.О. Філософія / Т.О. Сілаєва. – Тернопіль, Астон, 2003. – 216 с.
54. Сковорода Г. Розмова про істинне щастя / Г.С. Сковорода ; пер. укр. мовою, примітки В.О. Шевчука. – Харків : Прапор, 2002. – 270 с.
55. Скринник М. Філософія: навчальний посібник / Михайло Скринник, Лілія Фльорко, Микола Фльорко. – Львів : Ліга- Прес, 2015. – 477 с.
56. Сморгж Л. Філософія : Навчальний посібник/ Л. Сморгж. -К.: Кондор, 2004. -414 с.
57. Тейлор Ч. Етика автентичності / Чарльз Тейлор ; пер. з англ. і заг. ред. Андрій Васильченко. – Київ : Дух і літера, 2013. – 125 с.
58. Тімченко О. Філософія : навчальний посібник для студентів усіх напрямів підготовки/ О.П. Тімченко та ін. ; за заг. ред. О.П. Тімченка. – Львів: Растр-7, 2015. – 359 с.
59. Філософія : Курс лекцій. Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти/ В. Петрушенко., - К.: Каравела; Львів: Новий Світ-2000, 2001. - 444 с.
60. Філософія : Навчальний посібник / За ред.. І.Ф. Надольного – К: Вікар, 2008. – 457 с.
61. Філософія. Підручник / За загальною редакцією Горлача М. І., Кременя В. Г., Рибалка В. К. – Харків: Консум, 2000. — 672 с.
62. Філософія: навч. посіб. для аспірантів і здобувачів / за наук. ред. А. В. Арістової

- і С. В. Синякова. - К. : НТУ, 2013. - 245 с.
63. Філософія: підручник / О.П. Сидоренко, С.С. Корлюк, М.С. Філяпіп та ін.; за ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2010. — 414 с.
 64. Філософія: Підручник для студентів вищих закладів освіти/ І. Бичко, І. Бойченко, В. Табачковський та ін.. -2-е вид., стереотип. -К.: Либідь, 2002. -405 с.
 65. Франк С. Філософія і релігія // Рижак Л. Хрестоматія : Філософія як рефлексія духу. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С. 23–44.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне

забезпечення

1. Матеріали з філософії philosophy.com.ua
2. Електронна бібліотека філософської літератури [_platonanet.org.ua/](http://platonanet.org.ua/)
3. Internet Encyclopedia of Philosophy www.iep.utm.edu/
4. Stanford Encyclopedia of Philosophy. plato.stanford.edu/
5. The University of Iowa Libraries' guide to Cultural studies resources. <http://www.lib.uiowa.edu/>

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Конспект лекцій з курсу філософія

Розділ 1.

Тема 1.

Вступна лекція. Загальні філософські поняття

Що таке філософія. Основні філософські питання. Функції філософії. Історичний розвиток філософської думки. Світогляд та його різновиди. Міф, релігія, наука, мистецтво та філософія. Філософські поняття. Головні філософські напрямки. Проблема філософського методу. Діалектика та її закони. Елементи теорії пізнання. Істина та її критерії Чуттєве та раціональне у пізнанні.

Тема 2.

Антична філософія. Досоқратики.

Натурфілософія. Мілетська школа. Піфагор та піфагорійці. Геракліт та елєати. Апорії Зенона. Стародавні атомісти. Анаксогор та Емпедокл. Софістика та софісти.

Тема 3

Класичний період.

Основні положення філософської системи Сократа. Діалог. Іронія та маєтика. Етичне вчення. Філософія Платона. Теорія ейдосів. Концепція души та ідеальної держави. Раціоналізм Платона. Аристотель. Матерія та форма. Вчення щодо причин розвитку. Логіка і методологія Аристотеля.

Тема 4

Філософія еллінського та римського періодів.

Основні філософські школи. Стоїцизм: представники та їх філософські думки. Епікурейці. "Сад Епікура". Атомісти. Неоплатонізм та аристотелізм. Характерні риси античної філософії.

Розділ 2.

Тема 5

Філософська культура Стародавнього Сходу.

Предфілософія Стародавньої Індії. "Веди" та епічні твори. Класичні та некласичні школи: загальна характеристика. Індійська міфологія. Становлення та розвиток буддизму. Філософія Стародавнього Китаю. Періодизація та головні філософські школи. Проблема "Схід – Захід".

Тема 6

Філософія Середньовіччя та доби Відродження.

Розвиток філософської думки за доби середньовіччя. Гностицизм, маніхейство, апологетика. Становлення патристики. Співвідношення філософії та теології. Філософія А. Августина. Схоластики та схоласти. Ф. Аквінський. Значення спору щодо універсалій. Неоплатонізм (Н. Кузанський, Дж. Мірандола та інші). Аристотелізм. Пантеїзм Дж. Бруно. Соціальні погляди. Становлення нової картини світу. Антропоцентризм.

Розділ 3.

Тема 7

Індуктивний метод. Раціоналізм Нового часу .

Філософія Ф. Бекона. Методологія. Індукція проти дедукції. Раціоналізм Р. Декарта. Пошуки раціонально порядку у всьому. Дуалізм Р. Декарта. Пантеїзм Б.Спінози. Монадологія Г. Лейбниця.

Тема 8 Сенсуалізм, ідеалізм та агностицизм Нового часу. Становлення науки.

Філософські погляди Дж. Локка. Первісні та вторинні ознаки. Погляди Т. Гоббса. Соціальна теорія. Механістична методологія та філософія (Ж. Ламетрі., П. Гольбах, та інші). Розвиток природничих наук. Спів між Локком та Лейбницем. Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі. Філософські погляди Д. Юма: агностицизм та вчення щодо причинності. Матеріалізм та його головні напрямки. Г. Галілей та І. Ньютон як засновники нового світогляду. Що таке наука? Загальна характеристика філософії Нового часу та її вплив на сучасні філософські течії.

Тема 9. Німецька класична філософія.

Критичний раціоналізм І. Канта. Априорні та апостеріорні форми знання. Моральний імператив та його значення. Вплив філософських поглядів І. Канта на подальший розвиток філософської думки. Неокантіанство. Філософські погляди І. Фіхте та Ф. Шеллінга. Діалектика та об'єктивний ідеалізм Г. Гегеля. Філософія природи, історії та Духа. Схема гегелівської енциклопедії наук. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Становлення філософії марксизмі. Економічне та соціальне у вченні К. Маркса. Критика капіталізму, проблема відчуження природа суспільного розвитку. Вчення щодо додаткової вартості. Філософські погляди Ф. Енгельса. Розвиток марксизму у ХХ сторіччі та його вплив на хід історії.

Розділ 4.

Тема 10 "Філософія життя" та фрейдизм. Екзистенціальна філософія.

Основні ознаки української ментальності. Філософія у Києво- Магелянській Академії. Філософські погляди Г.С. Сковороди. Відродження філософії у сучасній Україні. Інтуїтивізм А. Бергсона. Філософські погляди А. Шопенгауера та Ф Ніцше. Теорія психоаналізу З. Фрейда. Символізм і архетипи у вченні К. Юнга. Неофрейдизм. Причини виникнення екзистенціалізму та його представники. Екзистенціалізм та гуманізм.

Тема 11. Позитивізм. Філософія науки. Сінергетика. Структуралізм

Позитивізм та його різновиди. Прагматизм та інструменталізм. Становлення неопозитивізму. Постпозитивізм. Критична філософія К. Поп пера. Філософські погляди Т. Куна, П. Фейєрабенда, С. Туліна та І. Лакатоша. Філософія науки.

Тема 12.

Феноменологія, герменевтика та структуралізм. Філософія постмодерну

Феноменологія. Феноменологічна редукція. Герменевтика та структуралізм. Побудова основ теоретичної біології. Системні методи у біології. Життя: питання походження та розвитку. Еволюційна теорія як світогляд. Філософія постмодерну. Що є людина? Життя та його сенс. Феномен свідомості. Загальні підсумки курсу та огляд історії розвитку філософської думки.

МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Як Ви розумієте предмет та функцію філософського знання? Розглянути взаємодію філософії з мораллю та етикою.	3
2	Назвіть основні елементи грецької міфології. Взаємодія міфу та філософії. Передфілософія Гомера та Гесіода. „Сім мудреців”. Зведення Кратилом положень Геракліта до абсурду. Вплив софістики на сучасній стиль мислення. В чому полягає значення „софізмів”	3
3	Чому не можливо реалізувати на практиці концепцію „ідеального суспільства”? Соціальний утопізм. Праця Аристотеля „Про частини тварин” та сучасна біологія? Геніальність та утопізм великого філософа	3
4	Місце „Книги перемін” в системі філософії Китаю. Характерні риси староіндійської міфології. Буддизм та сучасність. Головні чинники привабливості цього вчення.	3
5	Метод індукції та формування наукової картини світу. Основні риси науки Нового часу.	4
6	Вплив філософських поглядів І. Канта на розвиток сучасного світогляду. Відносність простору та часу.	4
7	Критика теорії психоаналізу. Порівняння філософських поглядів Ясперса, Камю та Сартра	4
8	Чинники розвитку постмодернізму та його вплив на сучасність. Місце творчості та інтуїції у процесі пізнання. Пізнання та цілісність	4
9	Написання реферативної роботи	14
	Разом	42

**КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З
КУРСУ
«Філософія»**

№	Форми навчальної діяльності	Кількість балів	Термін	Примітки
1	Відвідування лекцій	5	постійно	
2	Відвідування семінарських занять	5	постійно	
3	Участь у семінарських заняттях	30	постійно	
4	Виконання контрольної роботи	20		
	Підсумковий контроль (екзаменаційна робота)	40		
	В С Ь О Г О	100		
	Додаткові бали (бонуси):			
	Участь в конференціях, круглих столах	5		
	Виступ на конференції за наявності друкованої програми	10		
	Публікація тез доповіді або наукової статті	15		

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС
ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ.**

1. Відвідування лекцій:

- 5 балів:** студент відвідав 90 - 100 % лекційних занять;
- 4 бали:** студент відвідав 66 - 89 % лекційних занять;
- 3 бали:** студент відвідав 41 – 65 % лекційних занять;
- 2 бали:** студент відвідав 21 - 40% лекційних занять;
- 1 бал:** студент відвідав 1- 20 % лекційних занять;
- 0 балів:** студент не відвідував лекційні заняття

2. Відвідування семінарських занять:

- 5 балів:** студент відвідав 90 - 100 % семінарських занять;
- 4 бали:** студент відвідав 66 - 89 % семінарських занять;
- 3 бали:** студент відвідав 41 – 65 % семінарських занять;
- 2 бали:** студент відвідав 21 - 40% семінарських занять;
- 1 бал:** студент відвідав 1- 20 % семінарських занять;
- 0 балів:** студент не відвідував семінарські заняття

3. Участь у семінарських заняттях (максимум 30 балів за 6 виступів):

Виступ з доповіддю

5 балів:

- виступ студента побудовано послідовно, системно, логічно;
- питання висвітлено всебічно та з урахуванням різних точок зору;
- під час виступів студент виявив глибоке знання змісту питання, вільно оперування філософськими термінами;
- відповіді повністю репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;

4 бали:

- виступ студента побудовано в цілому послідовно та логічно;
- питання висвітлено всебічно та у співставленні з основними точками зору;
- під час виступів студент виявив в цілому знання змісту питання, вільне оперування філософськими термінами;
- відповіді достатньо репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;

3 бали:

- виступ студента побудовано в цілому послідовно;
- питання достатньо висвітлено та у співставленні з окремими точками зору;
- під час виступів студент виявив певне знання змісту питання, оперування філософськими термінами;
- відповіді на додаткові питання не є повними, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не завжди точні, мають похибки;

2 бали:

- виступ студента побудовано не завжди послідовно;
- питання достатньо висвітлено, проте відсутнє співставлення різних точками зору;
- під час виступів студент виявив фрагментарне знання змісту питання, оперування філософськими термінами викликало труднощі;
- відповіді на додаткові питання потребують уточнення, конкретизації, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;

1 бал:

- виступ студента побудовано здебільшого стихійно;
- питання недостатньо висвітлено, відсутнє співставлення різних точками зору;
- під час виступів студент виявив роздуми про зміст питання, оперування філософськими термінами викликало значні труднощі;
- відповіді розпливчаті та виходять за межі додаткових питань, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- **0 балів:** студент не підготував та не виступив з доповідями.

4. ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.

Студент має виконати контрольну роботу з філософії, яка передбачена навчальним планом підготовки фахівців. Орієнтована тематика контрольних робіт подана в НМК. Контрольна робота має складатися з вступу, основної частини та висновків та містити список використаної літератури.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ:

20 – 17 балів:

- студент всебічно обґрунтував актуальність теми роботи, чітко визначив мету та задачу, методологічну базу;
- студент продемонстрував глибоке знання змісту обраної теми, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський аналіз відповідних питань;
- глибоко і всебічно висвітлені знання з історії філософії, основних положень теоретичних першоджерел;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;
- текст роботи викладено лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- роботу написано грамотно, оформлено відповідно до вимог та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

16– 13 балів:

- студент достатньо обґрунтував актуальність теми роботи, чітко визначив мету та задачу, методологічну базу;
- студент продемонстрував знання змісту обраної теми, оперування філософськими категоріями, провів філософський аналіз відповідних питань;
- в цілому висвітлені знання з історії філософії, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та відповідної літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- текст роботи викладено послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;
- роботу написано грамотно з використанням філософської фахової лексики, оформлено в цілому відповідно до вимог.

12– 9 балів:

- студент надав певне обґрунтування актуальності теми роботи, визначив мету та задачу, методологічну базу;
- студент продемонстрував певне знання змісту обраної теми, виклавши основні її положення;
- висвітлені знання з історії філософії, основних положень теоретичних

першоджерел та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;

- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- текст роботи викладено недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- робота, в цілому, написана грамотно, проте допущені помилки щодо її оформлення.

8– 5 балів:

- актуальність теми недостатньо висвітлено, мета та задачі не мають чітких формулювань;
- студент продемонстрував роздуми з обраної теми, відсутність знань основних філософських категорій;
- текст роботи містить певні уявлення з історії філософії, основних положень теоретичних першоджерел та відповідної літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо обраної проблематики;
- текст роботи викладено фрагментарно, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- роботу написано з помилками та значними порушеннями щодо її оформлення.

4– 1 бал:

- студент надав спробу обґрунтування актуальності теми роботи, мета та задачі дослідження не визначені;
- студент продемонстрував відсутність знань з обраної проблеми;
- робота містить певні уявлення з історії філософії, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо обраної проблематики;
- текст роботи викладено фрагментарно, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- роботу написано з багатьма помилками та значними порушеннями щодо її оформлення.

0 балів: робота відсутня

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо він набере за результатами поточного контролю не менше 35 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.

Підсумкова робота складається з 2 питань, які мають на меті перевірити рівень знань студентів з дисципліни «Філософія» Відповіді студента на кожне питання максимально оцінюється як «20» балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

20 – 16 балів:

- студент продемонстрував глибоке знання змісту екзаменаційного питання, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський аналіз означеної проблеми;
- глибоко і всебічно висвітлені знання з історії філософії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури;
- відповідь повністю репрезентує певну філософську проблему, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;
- відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз;
- відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

15– 12 балів:

- студент продемонстрував знання змісту екзаменаційного питання, оперування основними філософськими категоріями, аргументовано виклав означену проблему;
- в цілому висвітлено знання з історії філософії, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- відповідь репрезентує певну філософську проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;
- відповідь написана грамотно з використанням філософської фахової лексики.

11– 8 балів:

- студент продемонстрував певне знання змісту екзаменаційного питання, виклавши основні положення означеної проблеми;
- висвітлені знання з історії філософії, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;
- відповідь побудована навколо певної філософської проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- відповідь, в цілому, написана грамотно.

7– 5 балів:

- студент продемонстрував роздуми з екзаменаційного питання, відсутність знань основних філософських категорій;
- відповідь містить певні уявлення з історії філософії, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- відповідь написана з помилками.

4– 1 балів:

- студент продемонстрував відсутність знань з екзаменаційного питання;
- відповідь містить певні уявлення з історії філософії, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки;
- відповідь написана з багатьма помилками.

0 балів: відповідь відсутня

КОМПЛЕКТИ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ БІЛЕТИ АБО КОМПЛЕКТ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Питання до контрольної роботи з курсу «Філософія»

26. Як Ви розумієте предмет та функцію філософського знання?
27. Розглянути взаємодію філософії з мораллю та етикою.
28. Назвіть основні елементи грецької міфології. Взаємодія міфа та філософії.
29. Вплив софістики на сучасній стиль мислення. В чому полягає значення „софізмів”
30. Чому не можливо реалізувати на практиці концепцію „ідеального суспільства”?
31. Праця Аристотеля „О частях тварин” та сучасна наука.
32. Вчення Емпедокл щодо поєднання та роз’єднання частин.
33. Становлення філософії скептицизму.
34. Місце „Книги перемін” в системі філософії Китаю.
35. Буддизм та сучасність. Головні чинники привабливості цього вчення.
36. Метод індукції та формування наукової картини світу. Основні риси науки Нового часу
37. Основні риси науки Нового часу.
38. Вплив філософських поглядів І. Канта на розвиток сучасного світогляду. Відносність простору та часу.
39. Відродження філософської думки на Україні.
40. Критика теорії психоаналізу.
41. Порівняння філософських поглядів Ясперса, Камю та Сартра.
42. Філософія науки: основні питання та напрямки їх вирішення.
43. Наука сама собі філософія?
44. Чинники розвитку постмодернізму та його вплив на сучасність.
45. Місце творчості та інтуїції у процесі пізнання.
46. Пізнання та цілісність.
47. Ламаркізм та дарвінізм як форми світогляду.
48. Чи можлива еволюція без добору?
49. Походження життя: філософський аспект.
50. Глобальні виклики сучасності та шляхи їх вирішення.

Питання до письмового іспиту з курсу «Філософія»

1. Предмет філософії та її функції.
2. Філософія та світогляд. Структура світогляду.
3. Філософія, наука, релігія: загальні риси та відмінності.
4. Проблема філософського осмислення світу.
5. Основи системного аналізу. .
6. Можливість пізнання світу.

7. Істина та її критерії.
8. Рівні науково пізнання. .
9. Класична та некласична індійська філософія.
10. Буддизм: зародження та розвиток.
11. Головні напрямки розвитку китайської філософської школи.
12. Специфічні риси античної натурфілософії.
13. Натурфілософська діалектика Геракліта.
14. Філософська система елеатів. Апорії Зенона.
15. Піфагор та піфагорійці: світ як гармонія чисел.
16. Виникнення та розвиток атомізму.
17. Софістика та софісти.
18. Іронія та маєвтика у філософії Сократа.
19. Платон: теорія ейдосів, концепція душі та ідеальної держави.
20. Філософські погляди Аристотеля: примат форми та причини розвитку.
21. Специфіка філософії еллінського та римського періодів.
22. Апологетика та патристика.
23. Теодицея: постановка проблеми та спроби її вирішення.
24. Філософські погляди А. Августина.
25. Зміст спору щодо універсалій.
26. Філософська доктрина Ф. Аквінського.
27. Відродження: філософські погляди та головні напрямки.
28. Філософія Ф. Бекона. Індуктивний метод пізнання.
29. Раціоналізм та дуалізм Р. Декарта.
30. Галілей та Ньютон як фундатори сучасної картини світу.
31. Сенсуалізм (Дж. Локк, Т. Гоббса).
32. Б. Спіноза: вчення щодо атрибутів та причинності. Розуміння свободи.
33. Монадологія Г. Лейбніца.
34. Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі.
35. Агностицизм Д. Юма.
36. Філософія французького Просвітництва.
37. Філософська система І. Канта.
38. Сутність філософії І. Фіхте.
39. Філософські погляди Ф. Шеллінга.
40. Натуралізм та антропологізм Л. Фейєрбаха.
41. Філософська система Г. Гегеля.
42. Історичний та діалектичний матеріалізм К. Маркса та Ф. Енгельса.
43. Філософська думка у Києво-Могилянській Академії.
44. Г.С. Сковорода: філософські погляди та вплив на суспільну думку.
45. Історичні та теоретичні витoki позитивізму.
46. Основні напрямки неопозитивізму.
47. Ідеї філософії прагматизму та інструменталізму.

48. Становлення та розвиток філософії науки.
49. Критичний раціоналізм К. Поппера.
50. Т. Кун: структура наукових революцій.
51. Методологічний анархізм П. Фейсрабенда.
52. Філософія постмодерну.
53. Світ як воля та уявлення (А. Шопенгауер).
54. Філософія волі до власті (Ф. Ніцше).
55. Фрейдизм та неофрейдизм.
56. Екзистенціалізм: питання людського існування.
57. Феноменологія.
58. Герменевтика.
59. Філософія структуралізму.
60. Сінергетика.